

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kokkonen, Marja

Title: Kovia käskijöitä ja ihmisten valmentajia

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © Liikuntatieteellinen seura 2024

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kokkonen, M. (2024). Kovia käskijöitä ja ihmisten valmentajia. *Liikunta ja tiede*, 61(1), 90-91.

11 Kirja

Sähköteos urheilijain sisällissodasta

Jari Kupila: **Kun mitalitoivot ampuivat toisiaan. Urheilun sisällissota 1918.**

Minerva. Helsinki 2023. 378 s

TIETOKIRJAILIJA, FM Jari Kupilan esitys urheilijain merkityksestä ja vaikutuksesta kevään 1918 sisällissodassamme sekä sisällissodan vaikutuksesta myöhempään urheiluelämäämme on vauhdikkautensa ja kautta teoksen tuon tuostakin esiintyvissä letkeässä ilmaisussaan nautittavaa luettavaa. Vauhti on hengästyttävää, ja asiaa - yksityiskohtaisia kuvauksia - on niin paljon, että lukijalla on pitelemistä pyrkimyksessään pitää ote hallussaan. Teoksen pääotsikko *Kun mitalitoivot ampuivat toisiaan* kertoo jo sellaisenaan teoksen sävyn. Vauhti hellittää vasta teoksen loppuosassa, jossa tekijä käy tarkastelemaan tilanteita sodan jälkeen aina nykyajan olosuhteisiin asti.

Kupilan kirja paikkaa merkittävän aukon vuoden 1918 katkeraa verileikkiä käsittelevässä kirjallisuudessa, sillä vaikka sotaa on tutkittu ja muutoin tarkasteltu lukuisien teosten voimalla, ja urheiluväen merkitys rintaman molemmin puolin tuotu esiin, ei urheilijain konkreettista osuutta ja heidän kohtaloitaan sisällissodassa ole aiemmin valaistu tällä tarkkuudella ja yksityiskohtaisuudella. Tämä kaikki on myönteistä. Mutta. Kuten urheilija voi joskus olla ns. ylikunnossa, mikä ei olekaan myönteistä, on Kupilan kirja yksityiskohtaisuudessaan sekin ikään kuin yli kunnossa. Asiaa on, tapailakseni tekijän ilmaisutyylillä, niin peijakkaasti, että vastausen etsintä hänen kysymyksiinsä hautautuu esiteltävään tapausmassaan.

Kupila johdattelee lukijansa tammiin 1918 lopun tragediaan - sisällissodan puhkeamiseen - urheilijain kohtaloiden kautta. Tapahtumat Viipurissa muutamaa päivää ennen punaisen lyhdyn sytyttämistä Helsingin työväentalon tornissa avaavat pelin. Väki-valta purskahtaa käyntiin, ja ruumiita alkaa tulla. Tämän jälkeen Kupila alkaa käydä läpi sotaa esitellen valittavan määrän urheilijakohtaloita niin punaiselta kuin valkoiseltakin puolelta, ja teksti on kiihkeän nopeatempoista - on kuin lukisi armoitonta, pai-

koin makaaberit sävyt saavaa murhadekkaria, jossa uhreja tulee kuin liukuhihnalta.

Kuten jo ennestään tiedämme, urheilijoilla oli suuri merkitys kummallakin puolella rintamaa, ja tämä käy selkeästi esiin kirjan tekstistä. Tuntuu kuitenkin siltä, että Kupila on kirjoittaessaan tunkeutunut niin syväälle tutkimuskenttäänsä, että hän on tullut yliarvioineeksi urheilijain merkityksen kevään 1918 tapahtumissa ja sitä edeltäneessä kehityksessä. Näin siitäkin huolimatta, että esimerkiksi urheiluseuroilla oli toki huomattava sijansa kummankin osapuolen kaartien muodostamisessa. Urheilijat tuntuvat silti ikään kuin olleen lähes tulkoon ainoita toimijoita. Näin ei ollut, ja Kupilakin tietää sen, joten hän olisi voinut avartaa esitystapaansa siten, että urheiluväen osuuden suhteellisuus tapahtumissa olisi tullut esiin.

Tarkastellessaan SVUL:n marraskuussa 1918 pitämää kokousta, jossa lukuisat työläisurheilijat ja -seurat tulivat erotetuiksi, Kupila tuntuu unohtavan sen tosiasian, että TUL olisi ilman kokoustakin tullut perustetuksi - tekijä vain hieman vihjaisee tähän suuntaan - sillä urheiluharrastukset olivat osa työväenliikkeen kulttuurimaisemaa, ja TUL:n synty olikin ennen muuta osa sitä järjestöboomia, joka työväenliikkeessä vallitsi 1920-luvun taitteessa. TUL oli ennen muuta työväenliikkeen, ja vasta toissijaisesti urheiluliikkeen järjestö.

Arvioidessaan 1920-lukua Kupila katsoo, että SVUL ajautui Suojeluskuntajärjestön apuorganisaatioksi. Kyseessä on yksinkertaistus, sillä järjestöjen suhde oli moniulotteisempi ja näyttäytyi eri valossa maan eri puo-

lilla. Pikemminkin voisi sanoa, että järjestöjen monitasoinen personaaliohio ja sarkatakkiväen toimet esimerkiksi urheilukenttätalkoissa kertoivat Sk-järjestöstä SVUL:n väen palvelijana. Kenttiä hän käyttivät suojeluskuntalaisista ennen muuta vain ne, jotka olivat myös SVUL:n seuran jäseniä.

Loppupäätelmässään Kupila sortuu mielestäni jälleen urheilun merkityksen ylikorostamiseen johtaessaan sen järjestökentän kahtiajaon olleen suoraa perimää vuoden 1918 tapahtumista. Suora linjaus ei toimi. Sisällissodan aiheuttama kahtiajako koski yhteiskuntaa ja kansalaisyhteiskunnan eri toimijoita ylipäättäen, mikä heijastui puoluepolitiikkaan aina 1990-luvulle asti. Ja tälle kehitykselle oli alisteista myös urheilujärjestöpolitiikka.

Erittäin valitettavaa on, että teoksesta puuttuu noottiapparaatti. Se on lähestulkoon anteeksiantamatonta. Miinusta tuo myös henkilöihakemiston puuttuminen. Lähdeluettelo sentään löytyy. Tietyistä ongelmistaan huolimatta Jari Kupilan kirja on sisällissotaa käsitellessään kuitenkin mehevää luettavaa - kyseessä on yksityiskohtia pursuava kertomuskokoelma kevään 1918 tapahtumista ihmiskohtaloinen.

ERKKIVASARA, VTT

poliittisen historian dosentti,
Helsingin yliopisto

11 Kirja

Kovia käskijöitä ja ihmisten valmentajia

Riitta-Ilona Pummi-Kuusela ja Antti Kuusela (2023). **Treenarista olympiavoittajaksi. Suomalaisen jääkiekkovalmennuksen menestystarina.**

Helsinki: Art House. 359 sivua.

TREENARISTA OLYMPIAVOITTAJAKSI - *Suomalaisen jääkiekkovalmennuksen menestystarina* tutustuttaa lukijansa suomalaisen jääkiekkoilun lähes satavuotiseen historiaan jääkiekkovalmennusta ja -valmentajia koskevien uutisjuttujen, koulutusmateriaalien ja miesten maajoukkuetta valmentaneiden kiekkovalmentajien haastattelujen pohjalta. Perusajatuksena on kuljettaa lukija läpi miesten maajoukkovalmennuksen vuosikymmenten. Jääkiekkoa tai sen valmennuksen his-

toriaa tuntemattomalle oli valaisevaa lukea, kuinka kovan työn takana jääkiekon rantautuminen jääpallo-Suomeen oli, ja miten jääkiekkovalmennuksen ammattimaistuminen tapahtui fysiologisen tutkimustiedon ylivallan ja fyysisen suorituskyvyn testaamisen varassa 1970- ja 1980-luvuilla.

Vaikka teos on pohjimmiltaan suomalaisen jääkiekkovalmennuksen menestystarina, kirjoittajat onnistuivat välttämään kiiltokuvamaiset päävalmentajakuvaukset. Reippaan alko- ja kielenkäytön lisäksi kirjoittajat viittaavat kriittisiin äänensävyihin esimerkiksi päävalmentajien konsulttitoimintaan, valmennuspesteihin Venäjällä, helikopterista avautuvien maisemien ihailuun tärkeiden otteluiden aattona, tuomarityöskentelyn kommentointiin ja epäkohteliaaseen tapaan jättää maailmanmestaruuskisoissa ottelunsa hävinneet päävalmentajakollegat kättelemättä ja onnitella heitä häviöstä. Yksityiskohtaisesti henkilöhistorioihin vajoamatta teos piirtää monitahoisesta kuvasta eri aikakausien valmentajista ja osoittaa, että jokaisella on ollut vahvuutensa ja heikkoutensa. Jokaiseen vuosikymmeneen on mahtunut sekä kovaa käskytystä että pelaajalähtöistä pyrkimystä keskustella, kuunnella ja ymmärtää.

Urheilu psykologina ilahduin erityisesti siitä, että teos sisältää myös henkisen valmennuksen vaiheiden kuvauksen. Kirjan luettuani on helppoa olla kirjoittajien kanssa samaa mieltä siitä, että vaikka jääkiekkovalmennuksessa on näennäisesti puhuttu psyykkisten tekijöiden merkityksestä jo 1970-luvulta saakka, näitä koskevalle tutkimustiedolle on toistuvasti hymähdeltä. Henkinen valmen-

nus ei ole kuulunut kiinteästi ja johdonmukaisesti maajoukkueitoimintaan eikä Leijonilla nykyäänkään ole joukkueen kanssa tiiviisti työskentelevää henkisen valmennuksen ammattilaista. Eräksi syiksi kirjoittajat arvelevat henkisen kehittymisen objektiivisen mittaamisen hankaluuden ja maajoukkuevalmentajien kapea-alaisen ja liikuntatieteisiin painottuvan koulutustaustan. Kaikkein kivuliain syy saattaa löytyä vastauksena siihen kirjoittajien kiperään kysymykseen, olisivatko valmentajatjoinain vuosikymmeninä edes halunneet joukkueellista henkisesti kehittyneitä pelaajia kyselemään kysymyksiä, joihin he eivät itsekään osanneet vastata.

Ihmetystä herätti kuitenkin se, että kirjoittajien mielestä erilaisia psyykkisen valmennuksen koulutuksia ja sertifikaatteja on ilmestynyt kuin sieniä sateella ilman yleisesti hyväksytyjä pätevyyskriteerejä. Kirjoittajat osuvat oikeaan siinä, että pelaajien henkisen kehittymisen edistämisen alueella työskentelee itseään mentaalivalmentajiksi, henkiseksi valmentajiksi, psyykkareiksi ja psyykkisen valmennuksen asiantuntijoiksi kutsuvia ihmisiä, joiden osaaminen vaihtelee. Suomen Psykologi liitolta on kuitenkin vuodesta 2013 lähtien voinut hakea kahta erilaista urheilupsykologian sertifikaattia; urheilu- ja liikuntapsykologin sertifikaatin voivat saada ainoastaan psykologian maisterit, joiden tekemisiä Valvira valvoo. Muun soveltavan maisterintutkinnon tehneet voivat hakea psyykkisen valmentajan sertifikaattia, joka kuitenkin ei anna lupaa tehdä laillistetun psykologin töitä, kuten psykologisia tutkimuksia ja arvioita. Pätevyyskriteereitä on siis olemassa, mutta kokonaan toinen asia on, missä määrin eri lajiliitot tai urheilijat niitä arvostavat.

Kirjoittajat pysähtyvät mielestäni melkoiseksi toviksi urheilu-uutisoinnin äärelle kuvaamaan tiedotusvälineiden suhdetta Leijoniin. Sen sijaan jäin lukijana kaipaamaan laaja-alaisempaa eettisiin kysymyksiin keskittymistä. Kirjoittajat kysyvät aiheellisesti, millaisena työnantajana voidaan pitää lajiliittoa, joka jo uutta päävalmentajaa palkatessaan pohtii tämän uhraamista ja tekevät tarkkoja huomioita reilun pelin harvinaisuudesta, urheiluun sisältyvästä nationalismista ja sen tavasta tuottaa häviöjä. Kuitenkin aikana, jolloin jääkiekko ja maajoukkuepelaajat ovat aiempaa useammin

päätäneet uutisiin eettisesti kyseenalaisista syistä, kuten kaukaloväkivalta, veropetos- ja seksuaalirikostuomioiden, liikennerikkomusten sekä rasmin ja muun syrjinnän takia, maajoukkueen valmennusta ohjaavasta arvopohjasta olisi ollut kiinnostavaa lukea. Koska myös naisten ja nuorten maajoukkueet ovat saavuttaneet kansainvälistä menestystä, näiden joukkueiden päävalmentajien ja valmennusmenetelmien tarkastelu olisi rikastuttanut teosta.

Treenarista olympiavoittajaksi - Suomalaisen jääkiekkovalmennuksen menestystarina rakentuu sille käsitteelle, että vuonna 1995 voitettu ensimmäinen maailmanmestaruus vaikutti koko kansakuntaamme järjestyttävästi, ja että maajoukkueen päävalmentajien merkitys kansalliselle itsetunnolle on ollut merkittävä. Kirja on kiinnostavasti kirjoitettu ja sivistävä lukukokemus myös kaikille niille, jotka eivät vielä täysin varauksettomasti koe kuuluvansa suomalaiseen kiekkokansaan.

MARJA KOKKONEN

PST, LitM, dosentti
liikuntapedagogiikan yliopistonlehtori
urheilu psykologi

11 Kirja

Urheilu-näkymättömien merkitysten maailma

Petri Tamminen: Urheilijaelämäkerta
Otava 2023, 95 s

"MIKÄ LAJI, MIKÄ MIES - en ole kuulutkaan!". Näin todennäköisesti reagoi Urheiluruudun himokatsoja, kun hänelle kertoo, että **Petri Tammiselä** on ilmestynyt *Urheilijaelämäkerta*. Kirjojen maailmaan eksyneille henkilön nimi sanoo enemmän. Tamminen on kirjailija, lyhyen tyylin ja lakonisen huumorin taitaja.

Urheilijaelämäkerta? Hienmakuisia muistoja, jotka selitetään itselle parhain päin? Ei sinne päinkään. Tammisen teosten nimistä ei sovi tehdä hätäisiä johtopäätöksiä. Hänen kirjansa nimet ovat usein monumentaalisia - kuten *Suomen historia* (2017) -, vaikka käsiteltävät teemat ovat pintapuolisesti katsoen pieniä. *Urheilijaelämäkerta* ponnistaa omasta puulaakipelaamisesta ja urheiluun kytkeytyneistä sattumuksista.

Tamminen on urheilun harrastelija, jonka päälaji on havainnointi. Sen